

Pedagogiskt material för pjäsen "Jim och piraterna Blom"

Helsingborgs stadsteater hösten 2025

En hälsning från dramatiker EliSophie Andrée

Jag har fått den stora äran att adaptera boken "Jim och piraterna Blom" av Hasse Alfredson, Stina Jofs och Stellan Skarsgård. Att skriva någonting direkt från eget huvud, och kunna ta vilka svängar man helst vill och känner för, är, för att inte låta kaxig, ganska enkelt, när man då i jämförelse med ett adaptationsarbete har så otroligt tydliga ramar att förhålla sig till. Att hedra ett originalverk. Att anpassa det från bok till scen. En utmaning, men ack så spännande och givande.

I min adaption har jag valt att göra det inte bara som en adaption av "Jim och piraterna Blom" utan även som en kärlekshyllning till Hasse Alfredson, något som varit otroligt lustfyllt. Pjäsmanusket är sprängfyllt med små blinkningar och jag hoppas verkligen att föreställningen kommer att vara en fröjd både för den yngste i familjen som så den äldste.

En hälsning från regissör Malin Stenberg

Efter att Hans Alfredsons närmaste vän Tage avlidit den 13 oktober 1985, skrev Hans tillsammans med Stellan Skarsgård berättelsen om Jim och Piraterna Blom. Här skriver sig Alfredson fram till en stig genom det svåraste och mest skrämmande i livet.

Vi får följa åttaåriga Jims dagdrömmar som speedar upp på högvarv efter att pappan dör i cancer. Jim sätter den stålgrå, skoningslösa vardagen på paus, för att kasta sig in i dröm och fantasi. I drömmen dyker pappas spöke upp och blir guide och mentor inför Jims nya livsfas. Spöket presenterar honom för Döden, eller Kolavippen som han egentligen heter. Kolavippen är en gammal gubbe som kör runt på en flakmoppe fylld med svarta sorgstenar, han förklarar för Jim vad sorg är och hur man gör för att den inte ska bli för tung att bära. Han plockar ut en tung svart sten ur Jims bröst och delar den mitt itu. Där inne skimrar en vacker diamant, som han stoppar tillbaka i Jim. Det är det som är den viktiga delen av sorgen, säger gubben. Det svarta skalet har man ingen nytta av. Det tar jag på flakmoppen och dumpar nånstans, skrockar Kolavippen.

Berättelsen blir en lätt, lustfylld och fantastisk upplevelse för hela familjen som vågar öppna upp för samtal kring sorg och förlust.

Vem var Hasse Alfredson?

Hans "Hasse" Alfredson (1931–2017) var en av Sveriges mest älskade komiker, författare, regissörer och skådespelare. Han föddes i Helsingborg, där han växte upp och tidigt

utvecklade sitt intresse för humor och berättande. Hans skånska bakgrund påverkade hans språk och humor, som ofta hade en folklig och lekfull ton.

Tillsammans med Tage Danielsson bildade de den legendariska duon Hasse & Tage, som under flera decennier satte sin prägel på svensk underhållning. Genom revyer, filmer, radioprogram och böcker blandade de humor, satir och samhällskritik på ett sätt som fortfarande är älskat och aktuellt. Några av deras mest kända verk inkluderar filmerna Äppelkriget, Att angöra en brygga och Picassos äventyr, samt revyer som Gula Hund, Glaset i örat och Svea Hund.

Utöver sina humoristiska verk var Hasse Alfredson en skicklig författare och skrev både romaner och poesi, där han ibland rörde sig mot det mer allvarliga och mörka. Han var också en mästare på limerickar – korta, humoristiska dikter med ett speciellt rimmande mönster – där han ofta lekte med ord, dialekter och absurda situationer.

Med sin unika blandning av lekfullhet och samhällsengagemang har Hasse Alfredson satt ett djupt avtryck i svensk kultur. Hans humor och berättelser lever vidare och inspirerar fortfarande nya generationer.

Till dig som är pedagog

Så roligt att ni ska se eller har sett föreställningen "Jim och piraterna Blom"!

Det här är ett pedagogiskt material som du kan använda antingen innan, eller efter att ni har sett föreställningen. Se det pedagogiska materialet som inspiration och använd de delar som passar dig och din klass bäst.

Citat: "När jag var liten bodde jag i en potatis. Nä... Vad heter potatis? Nä nä nä... Jag menar att jag bodde i Domsten när jag var en liten potatis... Nä nä... Potatis! "

Inför föreställningen

Snart är det äntligen dags att gå på teater! Kanske har du någon i din klass som för allra första gången ska se en föreställning, eller så har du rutinerade teaterbesökare. Oavsett tidigare erfarenhet är det alltid bra att göra ett förebyggande gemensamt arbete.

Förslag på övningar inför föreställningen

Övning 1: Smågrupper!

Föreställningen är både spännande, fantasifull och känslösam. Den handlar om äventyr och pirater, men också om svåra känslor som sorg och saknad.

Dela in eleverna i smågrupper och låt dem prata om vad de tror att föreställningen kommer att handla om. Har de sett någon annan pjäs eller film som handlar om liknande teman? Hur brukar teater skilja sig från film och böcker?

Övning 2: Tankekarta!

Skriv "Teater" på whiteboarden och låt sedan alla skriva upp vad de tänker på när de hör ordet.

Vad får de för associationer?

Vad tänker de på?

Vad är teater för dem?

Diskutera tillsammans! Är teater alltid på en scen? Måste det vara skådespelare? Kan teater vara improviserat eller planerat?

Övning 3: Berätta!

Låt eleverna skriva på små lappar om vad de tänker och känner inför teaterbesöket. De kan svara på frågor som:

Har jag varit på teater förut? Vad såg jag då?

Vad ser jag mest fram emot med föreställningen?

Finns det något jag tycker känns spännande, ovant eller lite nervöst?

Samla lapparna och diskutera gemensamt eller anonymt. Detta hjälper eleverna att sätta ord på sina tankar inför upplevelsen!

Citat: *"Du vet att man måste ha en bit blommig falukorv med sig i fickan när det är första skoldagen?"*

Efter föreställningen

Föreställningen är slut och applåderarna har tystnat. Nu har ni återvänt till skolans lektionssalar men med er har ni intryck och tankar. Ett gemensamt djupdyk i vad ni har sett är därför det som lämpar sig bäst nu.

Försök ha det gemensamma samtalet redan dagen efter ni sett föreställningen så allting är färskt i minnet. Här är några frågor ni kan utgå från:

- Vad tyckte du om föreställningen?
- Vad handlar föreställningen om för dig?
- Föreställningen handlar om sorg, fantasi och äventyr. Hur tycker du att dessa teman visades i berättelsen?
- Hur såg scenen ut?
- Vad såg du för saker på scenen? Till exempel föremål, färger och kläder.
- Vilken karaktär minns du bäst? Varför?
- Föreställningen utspelar sig både i verkligheten och i Jims fantasi. Hur märktes det?
- Fanns det någonting som du skulle ändrat på i föreställningen om du fick chansen?
- Vad spelade ljud och musik för roll under föreställningens gång? Hur påverkade det din upplevelse?
- Vad kände du under föreställningen?
- Vad kände du efter föreställningen?
- Vad gillade du mest? Varför?
- Vad gillade du minst? Varför?
- Om du skulle beskriva föreställningen med tre ord, vilka skulle du välja?
- Om du fick ge ett råd till Jim, vad skulle det vara?
- Tror du att Jim och hans mamma kommer att må bättre med tiden? Varför eller varför inte?
- Hur tycker du att pjäsen skildrade sorg? Tyckte du att det var realistiskt eller annorlunda än hur du föreställer dig sorg?
- Finns det någon scen som fastnade extra mycket hos dig? Varför?

Diskussionen kan avslutas med att eleverna får rita en bild eller skriva en kort text om vad de minns bäst från föreställningen.

Citat: *“Ni ska alla gå på plankan! Varenda en av er! Och det är för att ni har levande pappor varenda en av er, och det tolererar jag inte!”*

Övningar efter föreställningen

Pjäsen “Jim och piraterna Blom” är en fartfylld och fantasieggande pjäs om bland annat döden, pirater och sorgearbete. “Jim och piraterna Blom” behandlar ett flertal svåra ämnen och där finns det mycket att samtala om med eleverna.

Här är några frågor på pjäsens tematik man kan samtala kring.

- Jim använder sin fantasi för att hantera sorgen efter sin pappa. Hur tror du att fantasi kan hjälpa oss när vi är ledsna eller saknar någon?
- I pjäsen finns både verkliga personer och påhittade pirater. Varför tror du att piraterna blir viktiga för Jim?
- Hur förändras relationen mellan Jim och hans mamma under pjäsens gång?
- Vad tycker du att pjäsen säger om mod och att våga möta svåra känslor?
- Har du själv någon bok, film eller berättelse som har hjälpt dig att förstå eller hantera svåra känslor?

Dela upp klassen i smågrupper och låt dem tillsammans sitta och diskutera frågorna.

Övning runda: Sätt er i en ring och låt alla i turordning säga vad de **tänkte** (undvik **tyckte** för att inte riskera att få svar som "bra" eller "dålig") om föreställningen.

Övning: Fyra hörn

Dela upp klassrummet i fyra hörn.

Hörn 1: Ja

Hörn 2: Nej

Hörn 3: Kanske

Hörn 4: Egna tankar

Ställ sedan påståenden om föreställningen och låt eleverna gå till det hörn som de tycker känns bäst. När alla har ställt sig vid "sitt" hörn kan du öppna upp för samtal om varför de har ställt sig just där.

Förslag på påståenden:

- Jag förstod varför Jim ville fly in i sin fantasi.
- Det är bättre att försöka vara stark än att visa att man är ledsen.
- Piraterna hjälpte Jim att förstå sina känslor.
- Fantasi kan aldrig hjälpa på riktigt när man sörjer.
- Det är fel att skydda barn från att prata om döden.
- Jim hade kunnat hantera sin sorg bättre om han pratat mer med sin mamma.

- Pjäsen fick mig att tänka på hur det känns att förlora någon.
- Om en person dör, borde man sluta prata om dem för att lättare gå vidare.
- Att förlora en förälder är inte svårare än andra sorger.
- Det var inte rätt av Jims mamma att gå tillbaka till jobbet så snabbt.
- Att prata om sorg kan göra att man mår bättre.
- Piraterna i föreställningen gjorde att sorgen kändes mindre allvarlig.
- Att vara ledsen för länge är onödigt – man måste bara gå vidare.
- Jag tycker att det är bra att vi pratar om döden i skolan.
- Jim borde ha försökt att hitta en ny pappa istället för att tänka på den gamla.

Lär eleverna att skriva en limerick!

Vad är en limerick?

En limerick är en kort, humoristisk dikt med fem rader. Den följer ett särskilt rim-mönster:

Rad 1, 2 och 5 rimmar med varandra (kallas A-rimmen).

Rad 3 och 4 rimmar med varandra (kallas B-rimmen).

Raderna 1, 2 och 5 är oftast längre, medan 3 och 4 är kortare.

Limerickar brukar vara roliga och kan handla om nästan vad som helst!

Här är ett exempel skrivet av Hasse Alfredson, en av Sveriges mest älskade komiker, författare och filmskapare:

Det bodde två bröder i Spånga (A)
som var väldigt olika långa (A)
Dom var glada ändå (B)
när dom tänkte uppå (B)
att dom - trots allt - ju var lika många (A)

Hasse Alfredson var känd för sin humor och sina lekfulla texter, och han skrev många limerickar med fyndiga rim!

Eftersom eleverna har sett Jim och piraterna Blom, kan de nu skriva sina egna limerickar med pirat-tema!

Välj en figur – det kan vara en pirat, Jim eller någon annan tokig karaktär.

Hitta på något knasigt som kan hända i limericken.

Skriv fem rader där rimmen följer mönstret AABBA:

Rad 1, 2 och 5 ska rimma med varandra (A-rimmen).

Rad 3 och 4 ska rimma med varandra (B-rimmen).

Raderna 1, 2 och 5 är längre, medan 3 och 4 är kortare.

Låt eleverna läsa sina limerickar högt – en limerick ska vara svängig och rolig!

Exempel:

En pirat ifrån fjärran Karibien (A)

åt sjögräs till lunch på sin skuta så sliten (A)

Hans papegoja sa: "Nej!" (B)

"Jag vill hellre ha te!" (B)

Så piraten fick koka en liten. (A)

Extra aktivitet: Låt eleverna rita en bild till sin limerick!

Vi ses snart igen!

Teatern och konsten är viktigt för barn och ungas utveckling och skolgång. Vi på Helsingborgs stadsteater är väldigt glada över att du som pedagog tagit dig tid och prioriterat att gå på teater med din klass. Här är därför några punkter ur läroplanen för grund- och gymnasieskolan som är relevanta för just det här materialet.

ur Skolans värdegrund och uppdrag

Skolan ska gestalta och förmedla de värden och rättigheter som uttrycks i Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen).

ur Barnkonventionen

Konventionsstaterna ska respektera och främja barnets rätt att till fullo delta i det kulturella och konstnärliga livet och ska uppmuntra tillhandahållandet av lämpliga och lika möjligheter till kulturell och konstnärlig verksamhet samt till rekreation och fritidsverksamhet.

ur Övergripande mål och riktlinjer – Normer och värden

Skolans mål är att varje elev kan leva sig in i och förstå andra människors situation och utveckla en vilja att handla också med deras bästa för ögonen.

Skolan ska ansvara för att varje elev:

- efter genomgången grundskola kan använda och ta del av många olika uttrycksformer såsom språk, bild, musik, drama och dans samt har utvecklat kännedom om samhällets kulturutbud.

- kan söka sig till saklitteratur, skönlitteratur och övrigt kulturutbud som en källa till kunskap, självinsikt och glädje.

ur Kursplanen i svenska

I mötet med olika typer av texter, scenkonst och annat estetiskt berättande ska eleverna ges förutsättningar att utveckla sitt språk, den egna identiteten och sin förståelse för omvärlden.

Citat: *Min pappa är död. Det är värre än alla spikar i alla havsdjurs fenor och slemmiga tentakler.*

Om Helsingborgs stadsteater

Helsingborgs stadsteater bedriver sedan 1921 teaterverksamhet för en först och främst lokal och regional publik. Teatern producerar mellan sex och tio uppsättningar per spelår, oftast på egen hand men också genom samproduktioner med andra scenkonstinstitutioner och med det fria kulturlivet.

En central del av teaterns uppdrag är att erbjuda scenkonst i sin fulla bredd, på hög konstnärlig nivå för alla åldrar, vilket innebär att skapa egenproducerade skol- och familjeföreställningar, ungdomsteater och teater för förskolebarn.

Teatern har ungefär 50 fast anställda i personalen, inklusive en egen ensemble. Under ett år uppgår totalt antal anställda till ungefär 100 personer. Tillkommande personal är i huvudsak ytterligare skådespelare, regissörer och konstnärliga team utifrån, samt scenteknisk och tillverkande personal.

Ännu mer och ännu djupare

Tack för att ni kom och såg "Jim och piraterna Blom" och hoppas att vi snart ses igen.

Ni kan läsa mer om oss på www.helsingborgsstadsteater.se eller kontakta stadsteatern@helsingborg.se

Läsa pjäsen?

Självklart! Om ni vill ha pjäsmanuset att läsa och arbeta med efter föreställningen är det bara att höra av sig.

Studiebesök?

Självklart! Vi välkomnar med glädje dig och din klass för att besöka oss på ett studiebesök och få se hur teatern ser ut "inifrån". Hur arbetar vi? Vad gör vi? Hur känns det att stå på stora scen när strålkastarna är igång? Vi har svaren.

Praktik?

Självklart! Vi tar med glädje emot praktikanter som kan få följa med någon av oss som arbetar i huset om det så är under en dag eller kanske en hel vecka.

Andra citat att använda:

KRAKEN

Tänk på alla pappor som dog i franska revolutionen.

JIM

Jag struntar väl i franska revolutionen.

Amen tjenare Jim! Låt mig presentera mig själv, det är jag som är Kolavippen.

Kolavippen har ett väldigt viktigt jobb, det är han som tar hand om alla som kolar och kör dem till Evigheten.

Vadå, ska Potatis-Algot... dö?

Citat: MAMMA

Och vad är du allergisk mot?

JIM

Skolan. Atjo!